

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 782.1(510)

Цитування:

Антошко М. О. Вивчення китайської оперної культури на прикладі жанрової палітри. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2021. № 1. С. 114-117.

Antoshko M. (2021). The study of Chinese opera culture on the example of the genre palette. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 114-117 [in Ukrainian].

Антошко Марина Олегівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри загального та
спеціалізованого фортепіано
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4105-7519>

**ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ ОПЕРНОЇ КУЛЬТУРИ
НА ПРИКЛАДІ ЖАНРОВОЇ ПАЛІТРИ**

Мета роботи полягає у вивченні проблеми оперної культури Китаю на прикладі жанрової палітри. **Методологія** дослідження полягає у використанні історичного методу у вивченні цієї тематики. Саме завдяки цьому методу в роботі розкриваються жанрові види китайської опери. Подається інформація стосовно ролей та гриму, фундаментом якої слугує історичний метод. **Наукова новизна** статті полягає у дослідженні та вивченні питання китайської оперної культури на прикладі жанрової палітри. Спираючись на музичні традиції країни, виокремлюємо важливі чинники оперних жанрів, серед яких: тибетська опера «пінцзюй», шаосинська «юейцзюй», сичуанська «чуаньцзюй», хенанська «юйцзюй», гуандунська «юецзюй» тощо. **Висновки.** На основі вивчення проблеми оперної культури Китаю на прикладі жанрової палітри виявили самобутню культуру країни, її світоглядну систему. Проблема жанрової палітри оперної культури Китаю цікавила багатьох вчених, серед яких виокремлюємо наукові роботи Л.С.Васильєва, Хоу Цзяня, У Ген-Іра тощо. Питання вивчення світогляду Китаю як підґрунтя виникнення оперної системи було цікавим для дослідників сьогодення. На основі вивчення питання оперної культури Китаю на прикладі жанрових видів, виділяємо роль театру у музичному мистецтві країни. Важливим чинником, який здійснював вплив не лише на оперну культуру Китаю, а й на музичне мистецтво Сходу, були філософські погляди, які своїм корінням сягали давніх часів. Питанням виховання, зокрема естетиці, в Китаї приділялась особлива увага. Музичне виховання займало важливу роль у культурі Китаю. Конфуцій наголошує на всебічному розвитку людини, при цьому роблячи акцент на моральність особистості. Оперна культура країни є своєрідною. Музичне навантаження відіграло важливу роль. Світогляд китайців побудований на баченні природи як живого організму. Виникають перші паростки музично-театрального мистецтва. XII-XIII століття ознаменовані зародженням китайської опери. Китайський театр був в повному розумінні народним. В статті виділяємо види оперних жанрів. Музична сторона класичного театру відрізняється нерозривною єдністю звуку, слова і танцю. Коло образів, настроїв, прийомів акторської гри характеризується певним типом мелодики, ритміки, складом оркестру.

Ключові слова: оперна культура Китаю, музичне мистецтво, культурні традиції, філософія країни.

Antoshko Maryna, Candidate of Arts, Associate Professor of the Department of General and Specialized Piano of the National Music Academy of Ukraine named after P. Tchaikovsky

The study of Chinese opera culture on the example of the genre palette

The purpose of the article is to study the problem of Chinese opera culture on the example of the genre palette. **The methodology** is to use the historical method in the study of this topic. It is thanks to this method that genre genres of Chinese opera are revealed in the work. Information on roles and make-up is provided, based on the historical method. **The scientific novelty** of the article is to study the feasibility of the issue of Chinese opera culture, drawing on the country's musical traditions. The historical names of the philosophers who influenced the development of the musical arts and education system, which affected the cultural traditions of China, were highlighted. The scientific novelty of the article is the study and study of Chinese opera culture on the example of the genre palette. Based on the country's musical traditions, we single out important factors of opera genres, including Tibetan opera, Shaoxing, Sichuan, Henan, Guangdong, etc. **Conclusions** are based on the study of the problem of Chinese opera culture on the example of the genre palette, revealed the original culture of the country, its worldview system. The problem of the genre palette of Chinese opera culture has interested many scholars, among which we single out scientific works: L.S.

Vasiliev, Hou Jiang, U Gen-Ir, and others. This question highlighted the philosophical trends that underpin China's traditions. The problem of studying the worldview system of ancient China as the basis for the emergence of the musical tradition has interested many scholars because it influenced the cultural life of the countries of the East. Based on the study of the problem of opera culture, they discovered the original art of China. Philosophical views influenced both theatrical life and the country's musical art. Special attention was paid to the issue of education, in particular aesthetics, in China. Music education has played an important role in China's culture. Confucius emphasizes the comprehensive development of humans while emphasizing the morality of the individual. The opera culture of the country is peculiar. Musical load played a big role. The Chinese worldview is based on a vision of nature as a living organism. The first sprouts of musical and theatrical art emerge. XII-XIII centuries marked the birth of Chinese opera. The Chinese theater was in full understanding of the people. The article highlights the types of opera genres. The musical side of classical theater is characterized by an unbroken unity of sound, words, and dance. The circle of images, moods, techniques of acting is characterized by a certain type of melody, rhythm, composition of the orchestra. The study of this issue regarding the opera culture of China is interesting and not fully understood, which necessitates further development in the study of this issue.

Key words: Chinese opera culture, musical art, cultural traditions, country philosophy.

Актуальність теми дослідження зумовлена вивченням проблеми китайської оперної культури на прикладі жанрової палітри. Адже саме ця проблематика є яскравим поверненням та висвітленням історичних витоків музичної культури країни. Звертаючись до музичних традицій, визначаємо важливу роль в їх вивченні та збереженні. Адже ці традиції відображають музичну картину не лише Китаю, а й країн Сходу. Так, тематика жанрової палітри в оперному мистецтві Китаю надає більш інформації про театральне життя Китаю, його музичні традиції.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання оперної культури цікавили таких дослідників країн Сходу, серед яких: В. Виноградова, В. Малявін, С. Фіцджеральд та інші. Культура Китаю та тема старовинного театру завжди привертала увагу науковців, серед яких виокремлюються такі представники китайського мистецтва як: Хоу Цзянь, У Ген-Ір, Вей Дзюнь та інші. Отже, ми бачимо, що питання театрального мистецтва Китаю та музична культура є ще досі недостатньо висвітленими і потребує подальшого вивчення.

Мета роботи полягає у вивченні проблеми оперної культури Китаю на прикладі жанрової палітри.

Виклад основного матеріалу. Оперна культура Китаю має свою своєрідність. Так, науковець Хоу Цзянь наводить приклад, який висвітлює оперні традиції цього народу. «Говоря о певческих традициях китайской народной оперы, заметим: здесь нет разделения на басы, тенора или баритоны: если герой старый, грубый, певец поет низким голосом; у молодого же и утонченного персонажа голос должен быть непременно высокий и нежный. В китайской опере масса всяких условностей и подчеркнутой театральности – фантастические символические костюмы, говорящая пластика,

особая манера произнесения текста, маски» [6, 46].

Китайська оперна система поєднує багато оперних жанрів, які відображають традиційну культуру Китаю. Отже, відомими оперними жанрами були: тибетська опера «пінцзюй», шаосинська «юейцзюй», сичуанська «чуаньцзюй», хенанська «юйцзюй», гуандунська «юецзюй» тощо.

Характерними рисами тибетської опери «пінцзюй» є релігійний настрій, поєднаний з історичною тематикою, які під час революційних подій (1949) стали побутовими. Мелодійні звороти, жестикуляція відображала народне життя Китаю. Цей жанр з'явився в період правління династії Цин (1644-1911) в провінції Хебей. Завдяки походженню він поєднав традиції хебейської опери «бан-цзи», класичні елементи Пекінської опери та театру тіней провінції Луаньчжоу. Дійство в творах цієї опери супроводжує малий барабан. Цей вид опери набув популярності в Пекіні, Тяньцзині, провінції Хебей тощо [6, 50].

Шеньсійська опера «цинцян» чи «банцзи» (тріскачка) здобула свою назву від кастаньєтів, що домінували під час виконання в оркестрі. Цей вид оперного мистецтва з'явився в епоху Мін (1368-1644). Характерними рисами цього жанру був досить чіткий ритм, що відбивався кастаньєтами, та спів, що підпорядковувався ритмізованим діям. Ці театральні трупи користувались популярністю в сільських місцевостях Китаю, зокрема у Хубей, Ганьсу, Цінхай. Творів цього жанру нараховується близько двох тисяч: «Нефритовий браслет», «Покарання принцеси Цзинь - чжи», «Помста рибак». Відомими акторами цього жанру були: Хоу Цзюнь-шань, Хуан Юе –шань, Гай Тянь-хун, Юань Юань-дань, Го Цзинь-ін, Лі Ші-жун, Ци Хуа-дань, Чжан Гуй-жун, Цзя Гуй-лань [6, 50].

Куньшанська опера «Куньцзюй» виникла в кінці епохи Юань (1271-1368) в провінції Дзянсу. Мелодійна лінія та спів мають м'який характер, який нагадує танцювальну музику. В період епохи Мін цей жанр став більш енергійного та жвавого характеру. Згодом цей жанр почав пропадати. Так, професійні трупи, які виконували музику цього жанру почали свою роботу в Пекіні, Шанхаї, Хучжоу, Веньжоу, Ханчжоу, Тайбеї [6, 50].

Сичуанська опера «Чуаньцзюй», яка з'явилась в період династії Цин (1644-1911), поєднуючи в собі риси місцевих опер: «куньцзюй», «гаоцян», «хуцинь», «таньси», «іденсі». Характерною рисою цього оперного жанру був спів у високому регістрі. Відомою була й хубейська опера «ханьцзюй», яка здійснила вплив на Пекінську, Сичуанську та Хенанську опери.

Гуандунська опера «юецзюй» з'явилась завдяки синтезу оперних жанрів «куньцзюй» та «іянцян» в період правління династії Цин. Також в цьому жанрі дослідник Хоу Дзянь простежує характерні риси від аньхойської та хубейської опер; фольклорних наспівів провінції Гуандун. Завдяки неповторності мелодійної лінії цей оперний вид користувався популярністю не тільки у Гуандуні, а й регіонах Азії та Америки. Також в епоху Цин виникла шаосинська опера «юецзюй», яка побудована на елементах «банцзи» та шаньсійської опер. Цей вид відтворює ліричні риси як вокальної партії, так й театральної дії. Насичення розмовними моментами зближує цей жанр до народних звичаїв, які притаманні провінціям Хенань, Шеньсі, Шаньсі, Хебей, Шаньдун тощо. Важливо зазначити, що саме цей жанр – «юецзюй» модернізувався від сільського до міського, адже став досить популярним у Пекіні та Шанхаї. Також зміни відбулись сферах музичного рівня: трансформація від вуличного виконання до художнього представлення твору, з чоловічого виконання образів до жіночого, від репертуарної простоти до багатогранності цього жанру. Відомими представниками цього оперного жанру були: Юань Сюефен, Сюй Юйлань, Фу Цюаньсян, Ван Веньцзюань, Люй Жуйін, Цзинь Цайфен, Ін Сяофан [6, 51].

Ще одним китайським оперним жанром була чаочжоуська опера «Чайоцзюй», яка відноситься до періоду династії Мін. Цей вид яскраво використовує акробатичні трюки, танцювальні дії, пластичні елементи, чим привертала увагу глядачів. Широкого використання цей жанр набув на територіях провінціях Гуандун, Фуйзянь та інших. У кінці

XIV століття появилася «Тибетська опера», яка у XVII столітті стала оперним жанром. Фундаментом її були народні пісні, легенди, балади та танці. Характерними рисами був гучний, на високих нотах спів, з хоровим супроводом. Цікавим для глядачів було використання масок при постановках. Передавав оперні традиції Китаю жанр «Кун-опера» чи «кунг-опера», який представляв досить високий рівень пластичних рухів, мімічні традиції та спів. Цікавим було те, що виконання театралізованого дійства відбувалось під супровід аутентичних музичних інструментів, які передавали характер сюжету боротьби [6, 52].

Важливе місце у музичній культурі Китаю займала опера «цзинцзюй», яка увібрала в себе виконавські моменти аньхойської театральної трупи та жанру ханьдяо. Як зазначає дослідник Хоу Дзянь, «В 1790 г. Аньхонские труппы Сысы, Чуньтай, Хэчунь прибыли в Пекин на 80-летие императора Цяньлуна, правление которого отличалось экономической стабильностью и расцветом культуры (1736-1795). А спустя полвека, благодаря высокому мастерству актеров и отбору лучших традиций из других музыкальных драм, сформировался своеобразный жанр «цзинцзюй» [6, 52]. Саме Пекінська опера увібрала риси цього жанру. Отже, Пекінська опера синтезувала музику, співи, акробатичні рухи, діалог, танець та бойові мистецтва. Музичний інструментарій включав переважно народні інструменти. Цікавим був театральний грим, який був характерною рисою для жанру «цзинцзюй». Так, лице акторів розфарбовувалось у різні кольори, переважно домінували червоний, чорний та білий кольори. Різнобарвні кольори були відображенням амплуа та характеру акторів театральної трупи.

«При помощи грима создаются разные характеры и амплуа героев: так, у честного, благородного героя лицо раскрашено в красный цвет, у обманщика – в белый, у храброго – в желтый, золотистая раскраска применяется в гриме бога, у духов, у военачальников, полководцев тоже свой грим – «дахуалянь» или «сяохуалянь», то есть, налицо – четкая дифференциация способов раскрашивания» [6, 53]. Ролі розподіляються на чоловічі «шен», жіночі «дань», маска «цзін», клоун «чоу». Також існують види, на які поділяються ролі в залежності від віку та ролі актора. Чоловічі ролі виконуються як амплуа старого, молодого чоловіка та людини, що займається бойовими мистецтвами. Жіночі відображають ролі дівчини чи бабусі. Роль маски представлена людиною з яскраво

вираженим гримом, а роль клоунів носять характер як позитивного, так й негативного складу. Зокрема, зовнішній вигляд – біла смуга на носі є характерною рисою цього образу. Цей оперний жанр виконував переважно виховну роль, акцентуючи увагу на моральність в людині. Згодом, у ХХ столітті, коли домінування естетичної сторони переважало, стали більш активними жіночі ролі «дань». Жіночі ролі виконувались переважно чоловіками. Відомими представниками цих амплуа були: Мей Ланьфан, Шан Сяююнь, Чен Яньцю, Сюнь Хойшен тощо. Слід сказати, що вистави Пекінської опери виконувались на архаїчному сценічному діалекті, який складно сприймався. Адже не всі могли зрозуміти мову, навіть представники китайського музичного мистецтва. Велике значення надавалось психологічному портрету того чи іншого образу. «Актёры должны владеть способами внешнего выражения чувств. Китайская традиционная театральная теория предлагает восемь психологических состояний или категорий: па-син (благородство, низость, богатство, бедность, глупость, безумие, болезнь, опьянение), а также четыре основных эмоции (сы-чжуан), – радость, гнев, печаль, испуг. Каждая из названных категорий требовала особого взгляда, интонации, жеста и способа движения. Желая передать благородство, актер-исполнитель должен использовать прямой взгляд, глубокий голос, тяжелую походку. Особенное мастерство требовалось актерам-мужчинам для исполнения женских ролей. Это мастерство было так велико, что женщины посещали театр с тем, чтобы учиться у актеров-мужчин манерам и женственности» [6, 55].

Виконавські навички були підпорядковані системі вокальних вмінь та навичок. Так, важливими були: мова, темперамент, характер виконання співу. Сюжетна лінія завжди була побудована на сюжетах, у яких добро завжди перемагає над злом. Тим самим, є оптимістичний настрій в усьому. Отже, китайський оперний спів синтезував традиції народної пісні та класичної опери з європейським bel canto. Також важливе значення надається володінню не тільки голосом, а й тілом. Існували спеціальні школи, в яких викладались культура стрибків, бігу, вертіння колеса тощо. Такі театральні групи займались виховання потрібних для театру навичок з самого дитинства. Питання оперної культури Китаю цікаве та є недостатньо вивченим, зумовило звернення до даної тематики.

Наукова новизна статті полягає у дослідженні та вивченні питання китайської оперної культури на прикладі жанрової палітри. Спираючись на музичні традиції країни, виокремлюємо важливі чинники оперних жанрів, серед яких: тибетська опера «пінцзюй», шаосинська «юейцзюй», сичуанська «чуаньцзюй», хенанська «юйцзюй», гуандунська «юецзюй» тощо.

Висновки. Питання вивчення оперної культури Китаю на прикладі жанрової палітри є цікавим та недостатньо вивченим. На основі історичних джерел висвітлюється музична культура та звичаї країни, які мають вплив на музичне мистецтво країн Сходу.

Література

1. Антошко М.О. Розвиток фортепіанного мистецтва у Китаї. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2020. №1. С.55-60.
2. Васильев Л.С. Древний Китай. М.: Наука. 2000. Т.2. 484с.
3. Градов Ю.Н. Шелковый путь и три моих Китая (Воспоминания и письма). М.: Стратегия. 2004. 304с.
4. Плескачевская И. Поднебесная страна: Очерки о современном и традиционном Китае. Минск: Советская Белоруссия, 2002. 248с.
5. Судзуки Д.Т. Основ Дзен-Буддизма. Бишкек, 1993. 156с.
6. Хоу Цзянь. Художній світ китайської народної опери: [монографія / російською мовою; наукова редакція доктора культурології В. Г. Антонюк]. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 100с.

References

1. Antoshko M. (2020). The development of piano art in China. National Academy of Managerial staff of culture and Arts Herald: Science journal, 1, 55-60 [in Ukrainian].
2. Vasilyev, L.S. (2000). Ancient China. Moscow: Science. T.2. [in Russian].
3. Gradov, Yu. N. (2004). The Silk Road and Three of My China (Memories and Letters). Moscow: Strategy [in Russian].
4. Pleskachevskaya, I. (2002). China: Essays on Modern and Traditional China. Minsk: Soviet Belarus [in Belarusian].
5. Suzuki, D.T. (1993). The basis of Zen Buddhism. Bishkek [in Russian].
6. Hou Jian. (2010). The artistic world of Chinese folk opera: (monograph, in Russian; scientific edition of Doctor of Cultural Studies VG Antonyuk). Lutsk: Firm "Tverdynia" [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 17.08.2020
Отримано після доопрацювання 21.09.2020
Прийнято до друку 25.09.2020*